

(i) Printed Pages: 7

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	4	1	8
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	5
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 5th Semester

(1129)

MUSIC (Instrumental) (In all Mediums)

Paper : A—Theory

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 45

Note :— Attempt *five* questions in all, selecting at least **one** question from each unit. Question No. **IX** is compulsory. All questions carry equal marks.

UNIT—I

- I. Write down the historical development of Indian Musical scale. 9
- II. What is Tan ? Write in detail about the varieties of Tanas and Todas. 9

UNIT—II

- III. Write in detail about the future of Instrumental Music. 9
- IV. Write in detail about the importance of Laya and Tal in Music. 9

UNIT—III

- V. Write down the brief life sketch and contributions of Ustad Bismillah Khan or Pt. Nikhil Benerji towards Indian Music. 9
- VI. Give the brief life sketch of Ustad Hafiz Ali Khan. Also write in detail about his contributions towards Indian music. 9

UNIT—IV

- VII. Write in notation a Razakhani Gat of Rag Multani with two todas. 9
- VIII. Write down the full description of Rag Jai-Jai Wanti and Chhayanat. 9

OR

- (a) Write down the single and double of Tal Tilwada.
- (b) Write in notation a Maseetkhani Gat of any prescribed Rag of your course (only Gat). 9

UNIT—V

(Compulsory Question)

IX. Attempt any **nine** questions :

- (1) Write any two varieties of Todas.
- (2) Which instrument was played by Pt. Nikhil Benerji ?
- (3) Write down the name of any three Vadan Shaillies of Sitar.

- (4) How many Swaras are there in Indian musical scale ?
- (5) Name the Gharana of Pt. Nikhil Benerji.
- (6) Who invented Sitarkhani Gat ?
- (7) Name any three folk instruments of Punjab.
- (8) Write down the types of Laya.
- (9). Define Tal in one sentence.
- (10) Write down the Aroh-Avroh of Rag Madhuwanti.
- (11) Deepchandi Tal is played with which Gayan Shailly ?
- (12) Name the son of Ustad Hafiz Ali Khan who is a renowned Sarod player of India.
- (13) Write down the Vadi Samvadi Swaras and Jati of Rag Multani. 1×9

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- सभी में से पांच प्रश्न करें। प्रत्येक यूनिट से कम से कम एक प्रश्न का चयन करें। प्रश्न संख्या IX अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

यूनिट-I

- I. भारतीय संगीत पैमाने के ऐतिहासिक विकास को लिखें। 9
- II. तान क्या है ? तोड़ों और तानों की विभिन्न किस्मों के बारे में लिखें। 9

यूनिट-II

- III. वाद्य संगीत के भविष्य के बारे में विस्तार से लिखें। 9
- IV. संगीत में लय और ताल के महत्व के बारे में विस्तार से लिखें। 9

यूनिट-III

- V. भारतीय संगीत के संदर्भ में उस्ताद बिस्मिल्ला खान और पंडित निखिल बैनर्जी का संक्षिप्त जीवन विवरण और योगदान लिखें। 9
- VI. उस्ताद हाफिज अली खान का संक्षिप्त जीवन विवरण दें। भारतीय संगीत के प्रति उनके योगदान के बारे में भी विस्तार से लिखें। 9

यूनिट-IV

- VII. दो तोड़ों के साथ राग मुल्तानी की रज़ाखानी गत की लिपिबद्ध लिखें। 9
- VIII. छायानात और राग जय-जय वंती का पूरा विवरण लिखें। 9

अथवा

- (क) ताल तिलवाड़ा की सिंगल और डबल लय को लिखें।
- (ख) अपने पाठ्यक्रम के किसी भी निर्धारित राग (केवल गत) का मसीतखानी गत की लिपिबद्ध लिखें। 9

यूनिट-V

(अनिवार्य प्रश्न)

IX. किन्हीं नौ प्रश्नों को करें :

- (1) तोड़ों की कोई दो किस्में लिखें।
- (2) पंडित निखिल बैनर्जी कौन-सा वाद्य बजाते थे ?

- (3) ਸਿਤਾਰ ਕੇ ਕਿਸੀ ਭੀ ਤੀਨ ਵਾਦਨ ਭੈਲਿਯੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖਿਐ।
- (4) ਭਾਰਤੀਯ ਸੰਗੀਤ ਪੈਮਾਨੇ ਮੇਂ ਕਿਤਨੇ ਸਵਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ?
- (5) ਪੰਡਿਤ ਨਿਖਿਲ ਬੈਨਰਜੀ ਕੇ ਘਰਾਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਬਤਾਐਂ।
- (6) ਸੀਤਾਰਖਾਨੀ ਗਤ ਕਾ ਆਵਿਞਕਾਰ ਕਿਸਨੇ ਕੀਯਾ ਥਾ ?
- (7) ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਕਿਸੀ ਭੀ ਤੀਨ ਲੋਕ ਵਾਦਨੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਬਤਾਏ।
- (8) ਲਯ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਕੋ ਲਿਖਿਐ।
- (9) ਤਾਲ ਕੋ ਏਕ ਵਾਕਯ ਮੇਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੇਂ।
- (10) ਰਾਗ ਮਧੁਵੰਤੀ ਕੇ ਅਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਕੋ ਲਿਖੇਂ।
- (11) ਦੀਪਚੰਦੀ ਤਾਲ ਕੋ ਕੌਨ-ਸੀ ਗਾਯਨ ਭੈਲੀ ਮੇਂ ਬਜਾਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ?
- (12) ਉਸਤਾਦ ਹਾਫਿਜ਼ ਅਲੀ ਖਾਨ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਬਤਾਏਯੋ ਜੋ ਭਾਰਤ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿਦ੍ਧ ਸਰੋਦ ਵਾਦਕ ਹੈਂ।
- (13) ਰਾਗ ਮੁਲਤਾਨੀ ਕੇ ਵਾਦੀ ਸੰਵਾਦੀ ਸਵਰ ਔਰ ਜਾਤਿ ਕੋ ਲਿਖਿਐ।

1×9

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਹਰ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣ ਕੇ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ IX ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-1

- I. ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤਕ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਲਿਖੋ। 9
- II. ਤਾਨ ਕੀ ਹੈ ? ਤਾਨਾਂ ਅਤੇ ਟੋਡਾਸ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-II

- III. ਸਾਜ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 9
- IV. ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਲੈਅ ਅਤੇ ਤਾਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-III

- V. ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਸਤਾਦ ਬਿਸਮਿਲਾ ਖਾਨ ਅਤੇ ਪੰ. ਨਿਖਿਲ ਬੈਨਰਜੀ ਦਾ ਸੰਖਿਪਤ ਜੀਵਨ ਵਿਵਰਨ ਅਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਿਖੋ। 9
- VI. ਉਸਤਾਦ ਹਾਫਿਜ਼ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-IV

- VII. ਦੋ ਤੋਡਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਗ ਮੁਲਤਾਨੀ ਦੀ ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ ਨੂੰ ਲਿਪੀਬੱਧ ਕਰੋ। 9
- VIII. ਰਾਗ ਜੈ-ਜੈ ਵੰਤੀ ਅਤੇ ਛਯਾਨਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਲਿਖੋ। 9

ਜਾਂ

- (ੳ) ਤਾਲ ਤਿਲਵਾੜਾ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਅਤੇ ਦੋਹਰਾ ਲੈਅ ਨੂੰ ਲਿਖੋ।
- (ਅ) ਆਪਣੇ ਕੋਰਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਾਗ (ਕੇਵਲ ਗਤ) ਦਾ ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ ਨੂੰ ਲਿਪੀਬੱਧ ਕਰੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-V

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- IX. ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
- (1) ਤੋਡਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।
- (2) ਪੰ. ਨਿਖਿਲ ਬੈਨਰਜੀ ਕਿਹੜਾ ਸਾਜ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸੀ ?

- (3) ਸਿਤਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਿੰਨ ਵਾਦਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (4) ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤਕ ਪੈਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਸਵਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
- (5) ਪੰਡਿਤ ਨਿਖਿਲ ਬੈਨਰਜੀ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
- (6) ਸਿਤਾਰਖਾਨੀ ਗਤ ਦੀ ਖੋਜ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੀ ?
- (7) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਸਾਜਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (8) ਲੈਅ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।
- (9) ਤਾਲ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (10) ਰਾਗ ਮਧੁਵੰਤੀ ਦੇ ਅਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਨੂੰ ਲਿਖੋ।
- (11) ਦੀਪਚੰਦੀ ਤਾਲ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- (12) ਉਸਤਾਦ ਹਾਫਿਜ਼ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਮਵਰ ਸਰੋਦ ਵਾਦਕ ਹੈ ?
- (13) ਰਾਗ ਮੁਲਤਾਨੀ ਦੀਆਂ ਵਾਦੀ ਸੰਵਾਦੀ ਸਵਰ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਲਿਖੋ।

1×9